

I

(Resolucije, priporočila in mnenja)

MNENJA

EVROPSKI EKONOMSKO-SOCIALNI ODBOR

517. PLENARNO ZASEDANJE EESO 25. IN 26. MAJA 2016

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o domačem premogu v energetskega prehodu EU

(mnenje na lastno pobudo)

(2016/C 303/01)

Glavni poročevalec: Dumitru FORNEA

Glavna soporočevalka: Renata EISENVORTOVÁ

Evropski ekonomsko-socialni odbor je 19. februarja 2015 sklenil, da v skladu s členom 29(2) poslovnika pripravi mnenje na lastno pobudo o naslednji temi:

Prispevek domačih virov premoga in lignita k energetskega varnosti EU

(mnenje na lastno pobudo).

Posvetovalna komisija za spremembe v industriji (CCMI), zadolžena za pripravo dela Odbora na tem področju, je mnenje sprejela 5. novembra 2015.

Predsedstvo je na seji 24. maja 2016 sklenilo, da naslov mnenja spremeni v:

Domači premog v energetskega prehodu EU.

Evropski ekonomsko-socialni odbor je mnenje sprejel na 517. plenarnem zasedanju 25. in 26. maja 2016 (seja z dne 25. maja) s 139 glasovi za, 17 glasovi proti in 54 vzdržanimi glasovi.

1. Sklepi in priporočila

1.1 Med **energetskim prehodom na gospodarstvo z nizkimi emisijami** se energetskega sistem EU sooča z obdobjem temeljnih tehnoloških, gospodarskih in družbenih sprememb, ki bodo prizadele mnoge energetske panoge, vključno s premogovništvom in s tem tudi premogovniškimi regijami v EU.

1.2 V nekaterih državah članicah so **domači viri premoga in lignita še vedno pomembni za proizvodnjo električne energije in toplote**. Prispevajo k **zanesljivi preskrbi z energijo po zmerni ceni in gospodarski konkurenčnosti** ter zagotavljajo **stabilnost energetskega sistema**, tako s tehničnega kot z ekonomskega vidika.

1.3 Vendar pa se **morajo regije, ki se sedaj ukvarjajo s premogovništvom, pripraviti na postopno opustitev proizvodnje premoga** zaradi uresničevanja ukrepov energetske in podnebne politike EU o uporabi fosilnih goriv oziroma iz ekonomskih razlogov.

1.4 Prihodnost regij, ki so danes odvisne od uporabe premoga, in življenjske pogoje na teh območjih v prihodnosti je treba vključiti v **načrte za prihodnost, ki bi zajemali dve generaciji**, tj. obdobje 25 do 50 let. Ne bi smeli dopustiti, da postopno opuščanje uporabe premoga za energetske namene v teh regijah povzroči njihovo stagnacijo. Glede na njihov gospodarski in socialni potencial jih je treba vključiti v izvajanje energetske in podnebne politike EU. Trajnostni razvoj teh regij je treba doseči z zajamčenim političnim, civilnim in socialnim dialogom, ki mora zagotoviti obstoj načrtov za prehod na nacionalni ravni ter ravni industrije in podjetij.

1.5 Za ohranitev energetske varnosti, konkurenčnosti industrije, varstva okolja, skladnosti z obveznostmi zmanjšanja emisij toplogrednih plinov in socialne kohezije v premogovniških regijah EESO priporoča oblikovanje **načrta podpore za prehod za skupnosti in regije, odvisne od proizvodnje premoga (v nadaljevanju „načrt“)**, ki bi obravnaval vprašanja prestrukturiranja premogovništva v obdobju energetskega prehoda, da bi se premogovniške regije lahko prilagodile na spremembe.

1.6 Načrt bi lahko **pripravila svetovalna skupina** v sodelovanju z **Evropsko komisijo in Evropskim parlamentom**. Člani skupine bi morali biti predstavniki premogovniških regij, nevladnih organizacij, raziskav in razvoja ter premogovništva.

1.7 Načrt bi moral temeljiti na **treh stebrih**: (i) političnem, civilnem in socialnem dialogu; (ii) gospodarskih, socialnih in okoljskih naložbah ter (iii) naložbah v izobraževanje, usposabljanje, raziskave in razvoj, inovacije in kulturo.

1.8 Načrt bi moral regije **spodbujati k spremembam**, stimulirati inovativni razvoj, ohranjati privlačnost za naložbe in ustvarjati možnosti za zaposlovanje in dostojno življenje. V tem prehodu je treba v celoti izkoristiti znanje in potencial premogovniških regij.

1.9 **Regionalne oblasti, vlade držav članic in institucije EU morajo biti dejavne** pri energetskega prehodu in povezanim prestrukturiranjem premogovniških regij.

1.10 **Evropski ekonomsko-socialni odbor in Odbor regij imata potrebne izkušnje za sodelovanje v tem procesu**, tako na evropski kot nacionalni ravni. Prav tako lahko zagotovita učinkovit okvir za politični, socialni in civilni dialog, ki je potreben za posvetovanje z ljudmi iz premogovniških regij.

1.11 V zvezi z energetskega prehodom je ena glavnih bojazni premogovniških regij EU, da ni **primernega institucionalnega in političnega okvira, ki bi lahko spodbudil javne in zasebne naložbe**, ki bodo potrebne v prihodnjih letih.

2. Energetski prehod EU

2.1 V zadnjih desetih letih je prišlo v **energetskem sistemu EU do velikih sprememb**. EU prehaja na nizkoogljično gospodarstvo in uresničuje cilje 20-20-20 glede emisij toplogrednih plinov, energetske učinkovitosti in obnovljivih virov energije. Leta 2014 je sprejela okvir na področju podnebja in energije, ki predvideva 40-odstotno zmanjšanje emisij toplogrednih plinov, 27-odstotni delež porabe energije iz obnovljivih virov in 27-odstotni prihranek energije. Ti srednjeročni cilji naj bi pripomogli k uresničevanju dolgoročnega cilja EU za zmanjšanje emisij toplogrednih plinov do leta 2050 za 80–95 %.

2.2 Zato se energetska sistem EU **odmika od dobe, v kateri so prevladovala fosilna goriva**, in od proizvodnje energije v velikih centralnih elektrarnah k razpršeni proizvodnji energije iz obnovljivih virov, pri čemer se čim bolj izkoriščajo možnosti, ki jih ponujata večja energetska učinkovitost in boljše uravnavanje povpraševanja.

2.3 Energetski prehod in ambiciozno podnebno politiko EU je močno podprl projekt **energetske unije**, močna dodatna spodbuda pa je bil tudi **pariški sporazum**, ki pošilja jasno sporočilo, da je treba za toliko zmanjšati emisije, da se povprečna rast temperature na svetovni ravni omeji na manj kot 2 °C do konca stoletja.

2.4 Za stabilizacijo podnebja **so potrebne daljnosežne spremembe** energetskih sistemov vseh gospodarskih panog. ⁽¹⁾

2.5 Energetski prehod zajema **tehnološki, raziskovalni, družbeni, kulturni, gospodarski in okoljski vidik**, zato je jasno, da to pomeni aktivnejšo vlogo za posameznike in skupnosti. V tem procesu je posebno pozornost treba nameniti raziskavam in razvoju, saj prinaša nove izzive za energetska sistem in industrijske panoge, ki se morajo na te razmere odzvati in se jim prilagoditi.

3. Premog in premogovništvo v Evropi

3.1 **Premogovništvo** je ena od panog, ki jo bo **energetski prehod močno prizadel**. Premog je bil stoletja v središču industrijskega in družbenega razvoja v Evropi in po svetu. Tudi Evropska unija je bila ustanovljena na podlagi politične volje šestih ustanovnih držav članic za združitev virov proizvodnje premoga in jekla ⁽²⁾.

3.2 Aktualna **vprašanja o varstvu okolja, podnebnih spremembah in zdravju ljudi** ⁽³⁾ so privedla do vrste političnih in družbenih pristopov, ki postavljajo pod vprašaj potrebo po nadaljnji uporabi premoga in drugih fosilnih goriv za proizvodnjo električne energije in toplote.

3.3 S tem novim političnim pristopom se zdi, da so **premogu šteti dnevi**, čeprav 280 termoelektarn na premog v 22 državah še vedno proizvaja več kot četrtino električne energije v EU. Le šest držav za proizvodnjo električne energije ne uporabljajo premoga: Ciper, Estonija, Latvija, Litva, Luksemburg in Malta ⁽⁴⁾.

3.4 Medtem ko se zdi, da v državah članicah, ki ne izkoriščajo domačih virov premoga, obstaja splošno strinjanje glede postopnega opuščanja premoga iz mešanice energetskih virov, pa to ne drži za **premogovniške regije** EU, kjer ta panoga zagotavlja neposredna delovna mesta 240 000 delavcem. Skupaj z delovnimi mesti v sektorju rudarske opreme, drugimi delovnimi mesti v verigi preskrbe in posrednimi delovnimi mesti premogovništvo podpira skoraj **milijon delovnih mest**, mnoga od teh v regijah, kjer ni veliko drugih zaposlitvenih možnosti ⁽⁵⁾.

⁽¹⁾ Leta 2015 so se države G7 dogovorile, da je v tem stoletju treba doseči popolno dekarbonizacijo gospodarstva in je zato treba „do leta 2050 preoblikovati energetske sektorje“.

⁽²⁾ S Pogodbo o ustanovitvi Evropske skupnosti za premog in jeklo, ki je bila leta 1951 podpisana v Parizu, so se Francija, Nemčija, Italija in države Beneluksa združile v skupnost z namenom, da organizirajo prost pretok premoga in jekla ter prost dostop do virov proizvodnje. Ta pogodba je podlaga za institucije, kot jih poznamo danes.

⁽³⁾ <http://www.env-health.org/resources/press-releases/article/eur8-5-billion-in-health-costs>

⁽⁴⁾ Poročilo organizacije Greenpeace *End of an Era: Why every European country needs a coal phase-out plan* (Zakaj vsaka država potrebuje načrt za postopno opustitev uporabe premoga).

⁽⁵⁾ EURACOAL (Evropsko združenje za premog in lignit) (2013): *Coal industry across Europe* (Premogovništvo v Evropi), str. 20.

3.5 Črni premog pridobiva šest **držav članic**: Češka, Nemčija, Poljska, Romunija, Španija in Združeno kraljestvo. Kot konkurenčno gorivo za proizvodnjo električne energije deset držav članic izkorišča lignit: Bolgarija, Češka, Nemčija, Grčija, Madžarska, Poljska, Romunija, Slovaška, Slovenija in Španija.

3.6 V teh državah imajo **domači viri premoga in lignita** pomembno vlogo pri **zanesljivi oskrbi** in pripomorejo tudi k uresničevanju energetske varnosti EU ter **zmanjšanju velike odvisnosti od uvoza**. Kot navaja evropska strategija za energetske varnost ⁽⁶⁾, račun EU za uvoženo energijo znaša več kot 1 milijardo EUR na dan. Leta 2013 je skupen račun znašal približno 400 milijard EUR, tj. več kot petino skupnega uvoza EU. Uvoziti je bilo treba 90 % surove nafte, 66 % zemeljskega plina, 42 % trdnih goriv in 40 % jedrskega goriva. V nekaterih državah članicah EU z obsežno domačo proizvodnjo premoga, na primer v Nemčiji in na Češkem, približno 50 % električne energije proizvedejo termoelektrarne na premog. Na Poljskem ta delež presega 80 %.

3.7 Premog se poleg za proizvodnjo električne energije uporablja v **številne druge namene**. Uporablja se pri proizvodnji cementa in se lahko pretvori v tekoča goriva. Med glavnimi uporabniki premoga so tudi jeklarne, proizvajalci papirja, kemična in farmacevtska industrija ter živilskopredelovalna industrija.

3.8 Premog je tudi bistvena sestavina v proizvodnji **specializiranih izdelkov**, kot so aktivno oglje, ki se uporablja v filtrih, ali ogljikova vlakna, ki se uporabljajo v letalski in vesoljski industriji, gradbeništvu, vojaški industriji itd. Na voljo so industrijski procesi za proizvodnjo sintetičnih goriv ali osnovnih kemikalij za industrijo, kot je metanol. Iz metanola se lahko proizvaja širok nabor petrokemičnih proizvodov, ki se sedaj proizvajajo iz drugih fosilnih goriv.

3.9 Za uresničitev trdne energetske unije s podnebno politiko, usmerjeno v prihodnost, morajo energetske sektorji EU resno in intenzivno usmeriti napore v potreben energetski prehod. Premogovništvo se mora usmeriti v **učinkovitejšo in čistejšo uporabo premoga ter razvoj alternativnih možnosti uporabe premoga**. Zato bi EU morala nameniti potrebna sredstva za raziskave in razvoj na področju kemijskih lastnosti premoga.

4. Ukrepi za manj škodljivo in učinkovitejšo uporabo premoga

4.1 Kljub temu, da **se enkrat v prihodnje** v EU **pričakuje opustitev uporabe premoga**, se bo v nekaterih državah in rudarskih regijah premog uporabljal še nekaj desetletij. V skladu z Lizbonsko pogodbo imajo države članice pravico do izkoriščanja lastnih energetskih virov in opredelitve kombinacije energetskih virov, pri čemer ne smejo subvencionirati proizvodnje energije in morajo spoštovati zaveze glede podnebnih sprememb. Vendar pa se mora premogovništvo odzvati na potekajoči energetski prehod, na prehod **k nizkoogljičnemu gospodarstvu** in zlasti cilj dekarbonizacije z uporabo vseh sredstev in tehnologije, ki so na voljo za manj škodljivo in učinkovitejšo uporabo premoga. V zvezi s tem velja omeniti več koristnih in preizkušenih orodij: povečanje učinkovitosti, prožnost in soproizvodnja.

4.2 Ker se največ premoga porabi za proizvodnjo električne energije, je **večja učinkovitost** pomembno orodje za manj onesnažujočo uporabo premoga. Visoka učinkovitost pomeni, da se iz vsake tone premoga proizvede več električne energije, emisije CO₂ pa so nižje za najmanj 30 %. Dobre primere za visokoučinkovite termoelektrarne na premog je mogoče najti v Nemčiji, in sicer v elektrarnah s tehnologijo optimiziranih sistemov. Te elektrarne na premog so tudi izredno **prilagodljive** in lahko hitro povečajo ali zmanjšajo proizvodnjo ter tako podpirajo proizvodnjo iz nestalnih obnovljivih virov.

⁽⁶⁾ COM(2014) 330 final, 28.5.2014.

4.3 **Soproizvodnja (toplote in električne energije)** je uspešna in učinkovita oblika proizvodnje električne energije, ki prinaša pomembne koristi z vidika energije in okolja. Tradicionalne elektrarne sproščajo odvečno toploto v okolje. Obrati za soproizvodnjo pa to toploto zajemajo in jo uporabljajo, s tem pa učinkovitejše izrabljajo gorivo. EU s soproizvodnjo trenutno proizvaja 11,7 % električne energije ⁽⁷⁾.

4.4 Srednjeročno naj bi k dekarbonizaciji gospodarstva prispevalo **zajemanje in shranjevanje ogljikovega dioksida**. Treba je izboljšati obseg obstoječih procesov ter optimizirati infrastrukturo in shranjevanje, jasna pa mora biti tudi konkurenčnost električne energije, ki jo proizvedejo elektrarne s tehnologijo zajemanja in shranjevanja, preden se sprejmejo ukrepi, ki zahtevajo njeno uporabo. Treba je analizirati stroške in koristi ter vplive na okolje.

4.5 Pri proučevanju učinkovite in manj onesnažujoče uporabe premoga je treba obravnavati tudi alternativne možnosti uporabe, na primer **utekočinjanje premoga**. Premog se lahko pretvori v tekoča goriva, na primer motorni bencin, dizelsko gorivo in letalsko gorivo ali petrokemične proizvode. Tehnologija je že razvita, vendar je treba upoštevati naložbene in operativne stroške.

5. Evropske premogovniške regije in njihova prihodnost

5.1 Razmere v evropskih premogovniških regijah

5.1.1 **Premogovniške regije** so tradicionalna industrijska območja, na katerih je bila industrializacija povezana z izkoriščanjem lokalnih rudnih bogastev. Regije so zato **zgodovinsko povezane s tradicionalnimi gospodarskimi panogami**, pri čemer imajo pomembno vlogo težka metalurgija, kemična industrija in energetika. Te panoge in njihova podjetja so v zadnjih letih izpostavljena naglim spremembam v zunanjem okolju (razmere na trgu, konkurenca, porabniki, tehnologija) in temeljnim notranjim spremembam (spremembe lastništva, cilji lastnikov in kapitalska moč).

5.1.2 Poleg glavnih sprememb so nekatere tradicionalne panoge stagnirale, se umaknile iz regije ali so se celo postopno opustile. V nekaterih regijah evropski premog ni bil sposoben konkurirati uvoženemu premogu ali drugim fosilnim virom energije, kar je povzročilo dramatičen upad premogovništva. Če navedemo zgolj en primer: Združeno kraljestvo je pred stotimi leti proizvedlo približno 300 milijonov ton premoga letno in zaposlovalo več kot milijon rudarjev. Kljub temu, da je deindustrializacija povzročila izgubo delovnih mest, so **premogovniška podjetja v številnih regijah še vedno eden od največjih delodajalcev**. Postopno opuščanje ali popolno prenehanje premogovniških dejavnosti ima zato resne posledice za te regije. Ta položaj je pomembno vplival na mala in srednje velika podjetja, povezana s premogovniškimi podjetji.

5.1.3 Za premogovniške regije v mnogih državah sta značilni stopnja **brezposelnosti**, ki je višja od nacionalnega povprečja, in **dolgotrajna brezposelnost**. Zato bodo presežni rudarji težko našli novo možnost za zaposlitev. Tako se povečujeta **revščina in stagnacija, poslabšuje se življenjski standard ter narašča število socialno izključenih območij in oseb**.

5.1.4 **Glavni problem, ki ga povzroča vse višja stopnja brezposelnosti, sta neuravnotežena ponudba in povpraševanje na trgu dela**. Z drugimi besedami: kljub visoki stopnji brezposelnosti obstaja zelo jasno povpraševanje po delavcih, vendar s kvalifikacijami, ki ustrezajo zahtevam trga dela. **Izobrazba nekdanih rudarjev**, ki zlasti obvladujejo ročne spretnosti, ni popolnoma v skladu s potrebami trga s poklicnega (kvalifikacije) in osebnega (motivacija) vidika. Kadar je zaradi zaprtja rudnika odpuščeno veliko število delavcev, mnoga delovna mesta izginejo praktično čez noč, to pa lahko povzroči močne lokalne pretrese.

⁽⁷⁾ Podatki Eurostata za leto 2013, objavljeni leta 2015.

5.1.5 Pri delavcih v ekstraktivni industriji je tudi zaznati mnogo **manj podjetnosti in pripravljenosti za začetek nove poslovne dejavnosti**. Pomanjkanje navdušenja za neodvisne podjetniške dejavnosti gre pripisati dolgotrajnemu vplivu, ki so ga nad njimi izvajala velika in močna rudarska podjetja s spodbujanjem kulture odnosa do zaposlenih v svoji organizaciji, ki je vključevala odpor do tveganj. Vendar pa je to tudi splošnejši trend. Tudi študenti bi si želeli delovnega mesta po diplomi.

5.1.6 Razmere pogosto poslabšajo pomanjkanje obetavnih možnosti za delo in poklicno pot, **slabši pogoji za vodenje samostojnega podjetja, nizki kazalniki življenjskih razmer in podstandardni dosežki na področju inovacij**, s katerimi je povezana šibkejša vloga znanosti, raziskav in razvoja. **Javne zmogljivosti za raziskave in razvoj niso povsod dovolj razvite in prenos znanja in aplikacij v poslovni sektor ne deluje dobro**. Tudi zato je gospodarski prehod zahtevnejši in težji ter v nekaterih primerih neuspešen.

5.2 Problemi prestrukturiranja v premogovniških regijah

5.2.1 V državah EU, ki proizvajajo premog, **prestrukturiranje pogosto poteka kot odziv na krize**, brez ustreznih političnih zavez. To dramatično vpliva na kakovost življenja ljudi v rudarskih skupnostih. Vsakršno zmanjšanje proizvodnje premoga lahko ustvari večjo brezposelnost, zlasti na rudarskih območjih z dolgoročnim, strukturnim upadom dejavnosti. Mnoge nekdanje rudarje in delavce, ki so bili zaposleni v podjetjih, ki so povezana z rudarjenjem, doleti dolgotrajna in pogosto trajna brezposelnost, kar dodatno prispeva k obubožanju.

5.2.2 Žal so si **pristojne evropske in nacionalne oblasti** – z redkimi izjemami – **doslej zatiskale oči pred resnico** glede pričakovanih posledic podnebne politike na premogovništvo ter so se izogibale sodelovanju v ustreznem civilnem in socialnem dialogu z delavci in državljani v rudarskih skupnostih. Spomin na pretekla prestrukturiranja, izvedena na podlagi populističnih obljub, ki se na koncu niso pretvorile v konkretne ukrepe za ponovni razvoj teh skupnosti, se še sedaj odražajo v povečanem nezaupanju delavcev v sposobnost oblasti, da učinkovito izpeljejo prestrukturiranje v industriji.

5.2.3 Hkrati je na evropski in nacionalni ravni **zelo malo empatije in dejanskega razumevanja problemov, s katerimi se soočajo premogovniške regije**. Razprava o prihodnosti rudarstva z vidika podnebne politike se navadno prekomerno politizira, zlasti v premogovniških regijah, kjer pridobivanje premoga ne zahteva državnih pomoči, pa tudi v premogovniških regijah, kjer v premogovništvu že poteka boleče prestrukturiranje, se politiki izogibajo tej temi, ker ukrepi prehoda k novemu profilu regije ne zagotavljajo takojšnjega volilnega kapitala, so nepriljubljeni in pokažejo rezultate šele po desetletjih.

5.2.4 Ker sta **postopno opuščanje premoga in podnebna politika jasno povezana**, mora biti del evropske politike za uresničevanje podnebnih ciljev namenjen **podpori regijam, ki jih pestijo strukturne spremembe**, tj. premogovniškim regijam.

5.2.5 Lokalne oblasti **pogosto nimajo potrebnih finančnih in upravnih zmogljivosti**, da bi podprle projekte in jih upravljale v skladu s posebnimi zahtevami Evropske komisije in nacionalnih oblasti, zato so rezultati, ki jih evropska sredstva prinašajo v obliki priložnosti in kakovosti življenja za ljudi v premogovniških skupnostih, omejeni.

5.3 Pogoji, možnosti in ukrepi za prestrukturiranje premogovniških regij

5.3.1 Premogovniškim skupnostim se lahko zagotovi *pravičen prehod*⁽⁸⁾, če nacionalne in evropske oblasti lahko pripravijo pravočasen, **usmerjen načrt ukrepov** za: zaščito dostojnih plač in varne zaposlitve za zadevne delavce; spodbujanje usposabljanja, razvoja veščin in prerazporejanje z možnostmi za dostojno delo; spoštovanje človekovih pravic in jamčenje ukrepov socialnega varstva, vključno s pokojninami, da bodo ljudje med prehodom prejeli podporo; in zagotovitev naložb v prenovo skupnosti, vključno z zaprtjem rudnikov in sanacijo območja, ali v gradnjo in storitve, povezane z energetske prehodom.

5.3.2 Zato bodo te regije potrebovale nujno **finančno in znanstveno podporo**, ne le za razvoj novega ekonomsko-socialnega modela, ampak tudi za to, da bodo v doglednem času našle rešitev za številna tveganja za zdravje ljudi in okolje, povezana s sedanjo in preteklo rudarsko dejavnostjo. V zvezi s tem morajo v državah članicah sodelovati organi za geološke raziskave in pristojni organi za zaprtje in sanacijo rudnikov, da se zberejo in shranijo podatki o rudninah in rudniku ter opredelijo glavna tveganja, povezana s preteklo rudarsko dejavnostjo, zaprtjem ali ohranitvijo rudnika.

5.3.3 Prihodnost regij, ki so danes odvisne od uporabe premoga, in prihodnje življenjske pogoje na teh območjih je treba vključiti v **načrte za prihodnost, ki bi zajemali dve generaciji**, tj. obdobje 25 do 50 let. Ne bi smeli dopustiti, da postopno opuščanje uporabe premoga za energetske namene v teh regijah povzroči njihovo stagnacijo. Glede na njihov gospodarski in socialni potencial jih je treba vključiti v izvajanje energetske in podnebne politike EU. Trajnostni razvoj teh regij je treba doseči z zajamčenim političnim, civilnim in socialnim dialogom, ki mora zagotoviti načrte za prehod na nacionalni ravni ter ravni industrije in podjetij.

5.3.4 Zaustaviti je treba tudi upad **privlačnosti za nove tuje in domače vlagatelje**; poleg neprimernih znanj in spretnosti delovne sile privlačnost zmanjšuje tudi pomanjkanje primernih in dobro opremljenih poslovnih lokacij ter velikih strateških industrijskih območij.

5.3.5 Tako so nekdanji rudarji v premogovniških regijah v nezavidljivem položaju. Ozaveščeni predstavniki premogovniških regij bi morali pozvati svoje nacionalne vlade, da bi se skupaj **pripravili na prestrukturiranje in razvoj premogovniških regij** veliko **pred morebitnim načrtovanjem zmanjšanjem dejavnosti premogovništva ali njenim opuščanjem**.

5.3.6 **Regionalne oblasti, vlade držav članic in institucije EU morajo biti dejavne** pri energetske prehod in povezanim prestrukturiranjem premogovniških regij.

5.3.7 Kljub temu **imajo premogovniške regije pomemben potencial** za prestrukturiranje in razvoj. Pripraviti bi bilo treba sveženj razvojnih ukrepov, ki bi vključevali spodbujanje raziskav in razvoja v inovativnem okolju ter tradicionalne panoge, ki so preživele v premogovniških regijah, ter nove sektorje v vzponu.

5.3.8 V celoti je treba izkoristiti obstoječo energetske infrastrukturo in kvalificirane kadre iz premogovniških regij, med ukrepi, ki jih je treba podpreti, pa bi moralo biti tudi **spodbujanje javnih in zasebnih naložb**. Obstoječa podjetja in drugi akterji na trgu morajo močno vlagati v nove proizvodne obrate, vključno z obrati za proizvodnjo energije iz obnovljivih virov.

⁽⁸⁾ ETUC Frontlines Briefing, October 2015, Climate justice: Paris and Beyond.

5.3.9 **Študije izvedljivosti** bi lahko pokazale, da imajo nekatere premogovniške regije ne le odličen potencial za izkoriščanje sončne, vetrne in geotermalne energije, ampak tudi lažje izpolnjujejo druge pogoje za naložbe in namestitve tehnologije zelene energije: enostaven dostop do zemljišč za nove proizvodnje obrate, usposobljen kader ali kader, ki je pripravljen za prekvalificiranje, seznanjenost lokalnih organov z izzivi v energetiki in lokalne skupnosti, za katere industrijski projekti niso novost.

5.3.10 Sedanja rudarska podjetja imajo v lasti **obsežna zemljišča** in/ali na stotine kilometrov podzemnih rogov, ki se lahko uporabijo v energetske prehod, **ali pa imajo zanje koncesijske pogodbe**. Poleg tega je večina rudnikov dobro povezana z regionalnimi in nacionalnimi prenosnimi elektroenergetskimi omrežji.

5.3.11 Za spodbuditev dodatnih naložb zasebnega sektorja, ki ima ključno vlogo, so v **evropskih strukturnih in investicijskih skladih** namensko dodeljena sredstva v višini najmanj 27 milijard EUR posebej za naložbe v nizkoogljično gospodarstvo, vključno z energetske učinkovitostjo. Najmanj 12 %, 15 % ali 20 % dodeljenih sredstev iz nacionalnega Evropskega sklada za regionalni razvoj (ESRR) je treba vložiti za podpiranje prehoda na nizkoogljično gospodarstvo v vseh sektorjih manj razvitih regij, regij v prehodu oziroma bolj razvitih regij EU. Če se za take naložbe uporablja Kohezijski sklad, se delež za manj razvite regije poveča na 15 %⁽⁹⁾.

5.3.12 **Evropski skladi** lahko **deloma** podprejo premogovniške skupnosti v prizadevanjih za diverzifikacijo gospodarstva in energetske prehod, vendar pa je treba **velik del naložb** za gospodarski razvoj zagotoviti z **javnimi sredstvi zadevnih držav članic** ali s privabljanjem novih **zasebnih naložb**.

5.3.13 Navedene vidike je treba upoštevati pri oblikovanju ukrepov za podporo premogovniškim regijam v tem neizogibnem procesu energetskega prehoda in gospodarske diverzifikacije, v opredelitev **novih poti razvoja njihovih skupnosti** pa je treba vključiti socialne partnerje, civilno družbo in prebivalstvo teh regij na splošno.

5.3.14 **Načrt podpore za prehod za skupnosti in regije, odvisne od proizvodnje premoga**, bi moral regije spodbujati k prehodu, stimuliranju inovativnega razvoja, vzdrževanju naložbene privlačnosti ter ustvarjanju možnosti za zaposlovanje in dostojno življenje.

5.3.15 **Načrt** bi lahko **pripravila svetovalna skupina v sodelovanju z Evropsko komisijo in Evropskim parlamentom**. Člani skupine bi morali biti predstavniki premogovniških regij, nevladnih organizacij, raziskav in razvoja ter premogovništva.

5.3.16 **Načrt** podpore za skupnosti in regije, odvisne od proizvodnje premoga, bi moral temeljiti na **treh stebrih**:

— politični, civilni in socialni dialog,

— gospodarske, socialne in okoljske naložbe,

— naložbe v izobraževanje, usposabljanje, raziskave in razvoj, inovacije in kulturo.

5.4 **Pričakovani razvoj v premogovniških regijah**

5.4.1 **Evropske premogovniške regije se bodo** v prihodnosti **razvijale v dve smeri**. V nekaterih premogovniških regijah lahko pričakujemo hitro ali celo nenadno opustitev proizvodnje premoga, medtem ko se v drugih proizvodnja lahko nadaljuje še več desetletij.

⁽⁹⁾ Evropska strategija za energetske varnost, COM(2014) 330 final, 28.5.2014, točka 3, str. 7.

5.4.2 V **prvem primeru** je opustitev lahko posledica zapletenih gospodarskih in tržnih razmer, zlasti v evropski proizvodnji črnega premoga, ki ji konkurira uvoz premoga po izjemno nizkih cenah. To zelo otežuje delovanje celo tistih premogovnikov, ki so bili do nedavnega dobičkonosni. V nekaterih regijah se bodo vlade ali podjetja odločila za zaprtje premogovnikov v skladu z Lizbonsko pogodbo in pravico držav članic EU, da opredelijo svojo lastno kombinacijo energetskih virov.

5.4.3 Za te regije bi bilo dobro, da **nemudoma oblikujejo socialni program** na podlagi primerov najboljše prakse iz različnih držav proizvajalk premoga, ki imajo izkušnje z opustitvijo premogovništva ali pa se na to pripravljajo. V zvezi s tem so lahko koristne nemške izkušnje, saj bo država leta 2018 kot načrtovano ukinila proizvodnjo črnega premoga. Tudi mnoge druge nekdanje premogovniške regije, na primer v Združenem kraljestvu, Franciji, na Nizozemskem in v Belgiji, imajo dragocene izkušnje.

5.4.4 V regijah, kjer naj bi se **proizvodnja premoga dolgoročno** nadaljevala, je zlasti pomembna usmeritev v **učinkovito in manj škodljivo uporabo tega premoga**. Pri uporabi premoga za proizvodnjo električne energije bo zmanjševanje emisij še naprej prednostna naloga. EU ima orodja za to: revidiran sistem za trgovanje z emisijami, ki do leta 2058 predvideva popolno odpravo emisij CO₂, direktivo o industrijskih emisijah in nov referenčni dokument za najboljše razpoložljive tehnologije za velike kurilne naprave, ki je že skoraj pripravljen.

5.4.5 V strategiji za regije z dolgoročno premogovniško prihodnostjo bodo zelo pomembni **raziskave in razvoj**: z nadaljnjim povečanjem učinkovitosti elektrarn se bodo dodatno zmanjšale emisije in poraba goriva. Prožnejše elektrarne lahko podpirajo proizvodnjo iz nestalnih obnovljivih virov. Poleg tehnologij čistega premoga ali uporabe in shranjevanja CO₂ je treba upoštevati tudi druge uporabe premoga.

5.4.6 Vendar pa se morajo tudi regije, ki bodo dolgoročneje dejavne na področju premogovništva, prednostno pripraviti na konec te dejavnosti in svoje prestrukturiranje.

V Bruslju, 25. maja 2016

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Georges DASSIS